

OHJEITA OPELLE! – KOULUN KESTÄVYYSTYÖ

LAPSET JA NUORET KESTÄVYYSTYÖN KIRITTÄJINÄ

Koulun kestävyystyö -polussa oppilaat tutustuvat oman koulunsa kestävyysnäkökulmiin ja oppivat, millainen on kestävä kehitys toteuttava koulu, sekä miten näitä asioita voidaan omassa koulussa edistää.

SISÄLTÖ PÄHKINÄNKUORESSA

1. Rastikierros koulussa

- Valmistautuminen rastikierrokseen
- Oppilaiden tehtävät
 - 1.1 Rastikierros koulussa
 - 1.2 Ajatusten ja ideoiden kokoaminen tai syventävän teeman valitseminen

2. Kutsutaan vierailija kouluun

- Valmistautuminen tapaamiseen
- Oppilaiden ennakkotehtävät
 - 2.1 Kysymysten valmistelu
 - 2.2 Kutsun laatiminen
- Sivistystoimen johtajan vierailu
 - 2.3 vierailun tehtävät

3. Lopputuotos ja päätöstilaisuus

OPEN VALMISTELUT ENNEN PROJEKTIN ALOITTAMISTA

- Tutustu polun kulkuun ja materiaaleihin ja pohdi miten haluat soveltaa toimintamallia, jotta se sopii juuri sinun luokallesi. Polun voi toteuttaa kokonaisuudessaan tai poimia osia toteutettavaksi.
- Suunnittele rastikierros valmiiden teemojen pohjalta.
- Kutsu sivistystoimenjohtaja, kiinteistöhoitaja, kaupunginpuutarhuri tai muu viranhaltija koululle. Myös rehtori voi olla yksi vieraista.
- Valmistaudu käymään läpi oppilaiden kanssa aluksi, mitä kestävyystyö ja vaikuttaminen tarkoittavat.

LADATTAVAT TIEDOSTOT

Lapset ja nuoret kestävyystyön kirittäjinä -materiaalisivulle on koottu seuraavat materiaalit:

- Koulupolun esittelydiat
- Kutsukirje ja saateviesti

1. RASTIKIERROS KOULUSSA

Rastikierroksen tarkoituksena on herättää pohtimaan kestävä kehitys konkreettisesti eri teemoja kouluympäristössä tarkastellen.

Ennen rastikierrosta oppitunnilla käydään läpi, mitä kestävyystyö ja vaikuttaminen tarkoittavat ja tutustutaan siihen, miten ne käytännössä voivat näkyä koulussa. Apuna voi käyttää valmista esitystä: *Kunnan ilmastotyön esitysmateriaali opettajille*, joka on Lapset ja nuoret kestävyystyön kirittäjinä -materiaalisivulla, kuntapolun materiaaleissa.

Rastikierros voidaan toteuttaa yhteisenä teemapäivänä koko koulun voimin tai yksittäisten luokkien kanssa. Kysymykset rastikierroksen tehtäväkorteissa on suunniteltu niin, että oppilaat voivat kiertää rasteja itsenäisesti. Mikäli mahdollista on kuitenkin hyvä, että opettaja kiertää oppilaiden kanssa, tai että jokaisella rastilla on aikuinen fasilitoimassa keskustelua ja pohdintaa. On myös hyvä, jos koulun kiinteistöstä vastaava kiinteistöhoitaja voi olla mukana vastaamassa kysymyksiin.

Suunnittele rastikierros koulun alueella

Valitse alla olevista teemoista rastit ja niille sopivat pysähdyspaikat koulun alueella.

- Alla on listattuna kahdeksan eri teemaa ja ehdotukset pysähdyspaikoista. Voit valita niistä omaan kierrokseenne sopivan määrän.
- Teemat ovat suuntaa antavia, ja tärkeintä on, että oppilaat saavat tuoda heitä mietittyttäviä asioita esiin.

Tulosta kartta koulun alueesta.

- Mikäli karttaa ei ole valmiina, sen voi laatia ottamalla kuvakaappauksen Google Mapsin tai Maanmittauslaitoksen karttapalvelun (karttapaikka.fi) ilmakuvasta.
- Kun ilma-/satelliittikuvasta on otanut kuvakaappauksen, voi siihen lisätä rastipaikat helposti esimerkiksi Google Slides tai Powerpoint -ohjelmalla.

Teema 1: Kestävä liikkuminen

pysähdyspaikka: pyöräparkki

Teema 2: Luonnon monimuotoisuus

pysähdyspaikka: koulun piha

Teema 3: Koulun piha ja viihtyisyys

pysähdyspaikka: oppilaiden lempipaikka koulun pihalla

Teema 4: Ruoka

pysähdyspaikka: koulun ruokala

Teema 5: Energia

pysähdyspaikka: esimerkiksi lämpöpatterien, valaistuksen tai ikkunoiden luona, mahdollisen energiakulutusta esittävän näytön tai aurinkopaneelien luona. Parhaassa tapauksessa oppilaat pääsevät tutustumaan lämmönjakohuoneeseen

Teema 6: Vesi

pysähdyspaikka: WC-tilat

Teema 7: Kierrätys ja jätehuolto

pysähdyspaikka: lajittelupiste sisällä tai jätepiste ulkona

Teema 8: Vaikuttaminen koulussa

pysähdyspaikka: opettajanhuone tai rehtorin huone

Projektin aloitus ja tutustuminen rastikierroksen teemoihin

Esittele oppilaille projektia ja sen kulkua. Käykää läpi, mitä kestävyystyö tarkoittaa ja miten se voi näkyä koulussa.

- Kerro, että seuraavaksi mennään koulun alueella rastikierrokselle, jonka aikana pohditaan kestävän kehityksen teemoja omassa koulussa.
- Käykää läpi, mitä teemoja rastikierroksen aikana käsitellään tutustumalla rastikierroksen tehtävälappuihin.
- Kerro myös, että rastikierroksen aikana nousseet ajatukset ja ideat kootaan yhteen ja esitellään projektin seuraavassa vaiheessa kouluun tulevalle vierailijalle.

OPPILAIDEN TEHTÄVÄT

1.1. Rastikierros koulussa

Jaa oppilaat pienryhmiin ja tarkista, että jokaisessa ryhmässä on vastuhenkilöt:

- Henkilö 1** huolehtii kartasta
- Henkilö 2** huolehtii tehtävälapuista
- Henkilö 3** Rastikierroksen dokumentointi: valokuvaus (valokuvia voidaan hyödyntää koulun somessa ja päätöstilaisuudessa)
- Kaikki** täyttävät omaa havainnointilistaa

Oppilaat kiertävät rasteja itsenäisesti tai opettajan johdolla ja täyttävät tehtäväkortteja. Tarkoituksena on, että oppilaat pohtivat jokaisen rastin kohdalla ehdotuksiaan ja toiveitaan koulun kehittämiseen.

1.2. Ajatusten ja ideoiden kokoaminen tai syventävän teeman valitseminen

Rastikierroksen jälkeen kootaan yhteen oppilaiden ajatuksia ja ideoita koulun kehittämiseksi. Vaihtoehtoisesti voidaan valita yksi teema, johon syvennytään ja pohditaan, miten kyseistä teemaa voidaan edistää koulussa. Ajatukset ja ideat esitellään projektin seuraavassa vaiheessa kouluun tulevalle vierailijalle.

Esimerkkiteutus:

Ajatusten ja ideoiden kokoamiseksi käytetään koulun pohjapiirrosta ja karttaa koulun pihasta. Tehtävässä jakaudutaan pienryhmiin, ja jokainen ryhmä saa kopion pohjapiirroksesta sekä kartasta (paperisena tai sähköisenä). Yksinkertainen kartta voidaan piirtää tarvittaessa myös itse, kunhan se on tarpeeksi suuri (vähintään A3-kokoinen).

Tehtävänannossa palautetaan mieleen rastikierroksella läpikäytyjä asioita. Rastikierroksen tehtäviä ja muistiinpanoja voidaan käyttää apuna suunnitelman laatimisessa. Oppilaita ohjataan merkkamaan kartalle kohteita, joihin he kaipaavat parannusta (esim. lisää roskiksia/lajittelupisteitä, paremmat pyöräparkit, enemmän viheralueita jne.). Eri ryhmien suunnitelmat voidaan tämän jälkeen yhdistää, ja niistä voidaan tehdä yksi yhteinen suunnitelma.

LADATTAVAT TIEDOSTOT

Lapset ja nuoret kestäväyytyön kirittäjinä -materiaalisivulle on koottu seuraavat materiaalit tulostettavaksi:

- Rastikierroksen tehtäväkortit (alakoulu)
- Rastikierroksen tehtäväkortit (yläkoulu)
- Havaintokortti

2. KUTSUTAAN VIERAILIJA KOULUUN

Toisessa tapaamisessa sivistystoimenjohtaja tai muu viranhaltija vierailee koulussa. Sopiva vierailija voi olla esimerkiksi sivistystoimenjohtaja tai rehtori, joka voi kertoa työstään ja koulun päätöksenteosta sekä vastata lapsia askarruttaviin kysymyksiin. Mikäli on päädytty syventymään yhteen teemaan, voi sopiva

vierailija myös olla jokin muu viranhaltija, joka osaa kertoa enemmän valitusta teemasta. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden tarkasteluun voidaan kutsua paikalle kaupunginpuutarhuri tai ruokateeman pohdintaan keittiön henkilökuntaa tai ruokapalveluiden edustaja.

Oppilaat esittelevät tapaamisessa myös rastikierroksen pohjalta nousseet ajatukset, ideat tai konkreettiset ehdotukset vierailijalle. Tapaamisen tavoitteena on, että oppilaat pääsevät matalalla kynnyksellä kysymään kysymyksiä ja kertomaan ajatuksiaan sekä konkreettisia ehdotuksia koulun kestävyystyöhön liittyen.

Ennen tapaamista oppilaat tekevät ennakkotehtävät, jotka valmistelevat heitä tapaamiseen. Oppilaat suunnittelevat haastattelukysymyksiä valmiiksi ja yhdessä laaditaan kutsu, jonka opettaja lähettää. Kutsussa voidaan pyytää sivistystoimenjohtaja kertomaan koulun kestävä kehityksen suunnitelmasta (jos sellainen on) tai koulun kestävyystyöstä yleisesti. Mikäli syvennyttään tiettyyn teemaan, vierailija voi kertoa lisää aiheesta.

OPPILAIDEN ENNAKKOTEHTÄVÄT

2.1 Kysymysten valmistelu

Suunnitellaan kysymykset tapaamista varten. Sivistystoimenjohtajalle suunnattuja esimerkkikysymyksiä, joita opettaja voi hyödyntää tehtävänannossa:

- Mitä teet työkseesi? Millainen on tavallinen työpäiväsi?
- Miten koulun päätöksenteko toimii? Kuka tai ketkä asioista päättävät?
- Mitkä ovat koulun kestävä kehityksen tavoitteet? Kuka tai miten ne on päätetty?
- Miten koulussa on kiinnitetty huomiota energiankulutukseen, eli esimerkiksi sähkön säästämiseen, valaistukseen ja lämmitykseen?
- Miten koulun kierrätysasiat ja jätehuolto on toteutettu?
- Huomioidaanko koulussa ympäröivää luontoa jotenkin?
- Edistetäänkö koulussa luonnonsuojelua?
- Mitä tulevaisuuden suunnitelmia koulussa on liittyen kestävään kehitykseen? Koska ja miten niitä toteutetaan?
- Miten sivistystoimenjohtajan mielestä oppilaat itse voisivat vaikuttaa koulun kestävyystyöhön?

2.2 Kutsun laatiminen

Laaditaan kutsu, jonka opettaja voi lähettää sivistystoimenjohtajalle. Hyödyntäkää valmista kutsupohjaa ja muokkaa sisältöä oman näköiseksi.

SIVISTYSTOIMENJOHTAJAN (TAI MUUN VIRANHALTIJAN) VIERAILU

2.3 Vierailun tehtävät

Ensin pidetään esittäytymiskierros, jonka aikana kaikki kertovat nimensä ja yhden asian, mistä tykkää tai ei tykkää. Vierailija kertoo hieman enemmän itsestään. Esittäytymiskierroksen jälkeen sivistystoimenjohtaja kertoo koulun kestävä kehityksen suunnitelmasta. Oppilaat ja sivistystoimenjohtaja keskusteleval koulun päätöksenteosta ja kestävä kehityksen työstä oppilaiden etukäteen laatimien kysymysten pohjalta. Keskustelua voidaan käydä myös ennalta mietittyjen kysymysten ulkopuolelta, jos oppilaille tulee mieleen uusia kysymyksiä. Oppilaat esittelevät kokoamansa ajatukset, ideat ja parannusehdotukset vierailijalle. Suunnitelmasta pyydetään kommentteja.

Halutessaan oppilaat voidaan jakaa pienryhmiin niin, että jokaisella ryhmällä on muutama kysymys kysyttävänä. Ryhmässä voi olla seuraavat vastuuhenkilöt:

- **Tehtävä 1** kysymysten kysyminen
- **Tehtävä 2** muistiinpanojen tekeminen, vastausten kirjaaminen

- **Tehtävä 3** vierailun dokumentointi: valokuvaus
- **Tehtävä 4** keskustelun nauhoittaminen

LADATTAVAT TIEDOSTOT

Lapset ja nuoret kestävyystyön kirittäjinä -materiaalisivulta on seuraavat materiaalit tulostettavaksi:

- Kutsupohja

3. LOPPUTUOTOS JA PÄÄTÖSTILAISUUS

Projektin päätteeksi syntyy lopputuotos. Aiempien tehtävien pohjalta voidaan valita yksi tai useampi konkreettinen asia, jota lähdetään edistämään. Valinta voidaan tehdä äänestämällä luokassa.

Edistettävä teema tai lopputuotos voi liittyä kestävyysteemaan monin eri tavoin – koulunne lähtökohtien mukaan se voi olla esimerkiksi viljelylaatikoiden hankkiminen kouluun, uusi keinu tai muu pihan viihtyvyyttä lisäävä asia, pyöräpysäköinnin parantaminen, hävikki- tai kasvisruokakampanja, ötökkähotelleja koulun pihalle, ruokateemaan liittyviä julisteita, tai esimerkiksi kartta tai diaesitys, johon on koottu oppilaiden ajatuksia ja ideoita koulun viihtyvyyden ja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Tämä on vapaasti ideoitavissa ja pohjautuu projektin aikana esiin nousseisiin teemoihin ja oppilaiden toiveisiin.

Projektin loppuksi järjestetään päätöstilaisuus, missä esitellään lopputuotokset. Päätöstilaisuus voi olla ideoiden ja ajatusten esittelyä rehtorille tai sivistystoimenjohtajalle tai sen voi järjestää osana koulun pihajuhlaa, joulujuhlaa tai lukuvuoden päätöstilaisuutta. Tavoitteena on, että oppilaiden tekemät lopputuotokset tai kokoamat ideat tavalla tai toisella esitellään koululle ja/tai koulun johdolle.

LOPPUTUOTOKSEKSI OPETTAJA VOI EHDOTTAA ESIMERKIKSI NÄITÄ VAIHTOEHTOJA:

- Lasten itse toteuttamat julisteet, esim. kampanja ruokahävikin vähentämiseksi.
- Kasvisruokaresepti-ideoiden kerääminen koko koululta, niiden toteuttaminen ruokapalveluiden kanssa ja siitä viestiminen koko koululle.
- Yhteistyöaloite paikallisen vanhainkodin tms. kanssa ruokahävikin noutamiseksi koululta.
- Aloite sivistyslautakunnalle, esimerkiksi: ”Koulun pihaan halutaan lisää luonnon monimuotoisuutta” tai ”Kouluun halutaan uusiutuvaa energiaa”
- Näytelmä, joka esitetään alueen muille kouluille
- Uuden viestintäväylän luominen: kerätään oppilaiden ideoita, palautteita ja näkemyksiä heille mieluisalla tavalla (esim. kuvat, viestit tai videot). Jatkossa keskustelua voidaan käydä ideoiden pohjalta.
- Jos lopputuotos on jokin konkreettinen parannus, kuten viljelylaatikot, voi toteutukseen kerätä rahaa varainhankintahakemuksella (hakemuksessa haetaan avustusta rakentamiseen käytettävien materiaalien, mullan, siementen ja työvälineiden hankinnalle). Esimerkiksi käsityötunteja voi käyttää laatikoiden rakentamiseen.

LADATTAVAT TIEDOSTOT

Lapset ja nuoret kestävyystyön kirittäjinä -materiaalisivulla on seuraavat materiaalit tulostettavaksi:

- Julistepohja
- Diplomi

